

Gaai met eikels in snavel en krop, Visvijvers Bergeijk, 14 september 2026 (Tom Heijnen)

Gaaien en eikels

Tom Heijnen

Op 14 en 21 september 2026 kon ik op de Visvijvers Bergeijk langdurig het transport van eikels door Gaaien bekijken. Het ging om resp. zeker vijf en vier Gaaien die steeds in dezelfde hoek aan de rand van de visvijvers eikels verzamelden en dan langs de uitkijktoren naar de noordzijde van de vijvers vlogen.

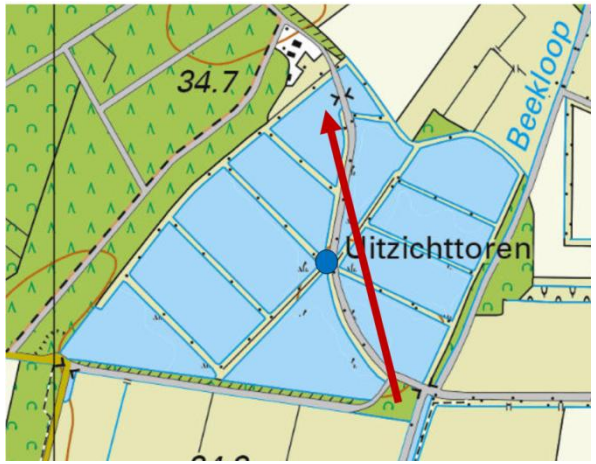

Visvijvers Bergeijk met uitkijktoren (blauwe stip) en route van het eikeltransport door de Gaaien (kaart: topotijdreis.nl).

Daar ergens werden de eikels verstopt. Ze vlogen terug langs de uitkijktoren en zo ging het maar door. Op 14 september was ik in het gebied van 18:00 tot 19:15 en op 21 september van 13:00 tot 16:30 al die tijd vond het eikeltransport plaats. Ik heb niet geturfd hoeveel transporten er waren, maar ik schat gemiddeld minstens één per 5 min.

Een Gaai zonder (boven) en met eikels in snavel en krop, Visvijvers Bergeijk, 14 september 2026 (TH).

De Gaaien transporteerden niet alleen eikels in hun bek, één eikel per keer, maar gelijktijdig ook in hun krop (keelzak). De dikke krop is op foto's die ik maakte goed te zien.

Ik heb wat literatuur over het eikelgedrag van Gaaien opgezocht en kwam zo heel wat interessante dingen te weten.

Belang van eikels voor Gaaien
In gebieden waar eiken voorkomen, vormen eikels een belangrijk aandeel van het voedsel vanaf het moment dat deze rijp zijn (augustus) tot diep in het voorjaar (Keve 1974).

De door Gaaien geconsumeerde hoeveelheid eikels is in alle seizoenen vergelijkbaar, maar in de herfst worden aanzienlijk meer eikels meegenomen en opgeslagen dan in de lente en zomer (Clayton et al. 1996).
De hoge consumptie van eikels door Gaaien in de winter, lente en vroege zomer is mogelijk doordat gaaien elk duizenden eikels verzamelen en opslaan, voornamelijk in oktober (Bossema 1979).

Invasies van Gaaien in Nederland vallen overigens niet samen met een groot aanbod van eikels in ons land (van Maanen 2019).

Transporteren van eikels
Gaaien verzamelen vaak meerdere eikels per vlucht, volgens sommige bronnen maximaal zes (Bossema 1979) en volgens andere maximaal negen (Cramp & Perrins 1994). De eerste eikels worden doorgeslikt en komen in de krop. De snavelafmetingen bepalen hoe groot die eikels kunnen. De laatste eikel wordt meestal in de snavel meegenomen en hiervoor wordt gewoonlijk de grootste eikel uitgekozen (Bossema 1979).

Gaaien leggen soms aanzienlijke afstanden af om eikels te verzamelen en naar hun eigen leefgebied te vervoeren (Cramp & Perrins 1994). In twee studies werden resp. afstanden van 3 tot 500 m. (gemiddeld 69 m.) en 3 tot 456 (gemiddeld 116 m.) gevonden (Pons & Pausas 2007, Kurek et al. 2018).

Verstoppen van eikels
Naar schatting kan één enkele Gaai in één maand tijd ongeveer 3.000 eikels opslaan (Cramp & Perrins 1994).

Gaaien verspreiden hun eikels over een groot gebied. Als er meerdere eikels per vlucht worden vervoerd, dan worden die doorgaans op verschillende plekken begraven (Bossema 1979).

Gaai met eikel in de snavel in Bergeijk, 20 september 2026 (Jules Andela).

Gaaien kiezen vaak vrij open plekken, overgangen in de vegetatie en verticale structuren zoals jonge boompjes en boomstammen uit om de eikels in te begraven (Bossema 1979). Ze worden afzonderlijk (soms ook met twee of meer tegelijk) verstopt in de strooisellaag op de bosbodem of onder braam- of varen-struiken. De eikels worden onder een hoek van 45° in de grond geduwd, indien nodig nog enkele keren aangedrukt, waarna het gat wordt opgevuld en afgedekt met bladeren, takjes, steentjes, etc. (Bossema 1979, Cramp & Perrins 1994).

Door ze te begraven neemt de kans af dat de eikels worden gestolen door soortgenoten of andere eikeleters. Het verspreid verstoppen van eikels biedt geen betere bescherming dan het verzamelen van een

grote voorraad op één plek, maar zorgt wel voor een betere risicospreiding (Bossema 1979).

Terugvinden van eikels

Om verstopte eikels terug te kunnen vinden gebruiken Gaaien visuele informatie van nabije en verre 'bakens' die tijdens het verstoppen in het geheugen werden opgeslagen (Bossema & Pot 1974, Bossema 1979).

Veel van de opgeslagen eikels ontkiemen en groeien uit tot zaailingen. Gaaien spelen zo een belangrijke rol bij de verspreiding van eikels en de voortplanting van eiken (Bossema 1979). De Gaai is wellicht één van de meest productieve verspreiders van eiken (Madge & Kirwan 2024). ■

Gaai met eikel in de snavel, Visvijvers Bergeijk, 21 september 2026 (TH).

Literatuur

Bossema, I. 1979. Jays and Oaks: An Eco-Ethological Study of Symbiosis. Behaviour 70(1/2): 1-117.

Bossema I. & W. Pot 1974. Het terugvinden van verstopt voedsel door de Vlaamse gaai (*Garrulus g. glandarius* L.). De Levende Natuur 77: 265-279.

Clayton, N. S. et al. 1996. Seasonal patterns of food storing in the Jay *Garrulus glandarius*. Ibis 138(2):250–255.

Cramp, S. & C. M. Perrins (eds) 1994. The Birds of the Western Palearctic. Volume 8. Crows to Finches. Oxford University Press.

Keve, A. 1974. Der Eichelhäher. A. Ziemsen Verlag.

Kurek, P. et al. 2018. Dispersal distance and burial mode of acorns in Eurasian Jays *Garrulus glandarius* in European temperate forests. Acta Orn. 53(2).

Maanen, W. van 2019. Gaaieninvasies onder de loep. PTT-nieuwsbrief december 2019: 5-13.

Madge, S. & G. M. Kirwan 2024. Eurasian Jay (*Garrulus glandarius*), version 3.0. In: Birds of the World (website).

Pons, J. &J.G. Pausas 2007. Acorn dispersal estimated by radio-tracking. Oecologia 153, 903–911.

